

EKO DIZAYNNI MODA OLAMIDAGI O'RNI VA EKO MATOLAR**K.Fuzailova***TTYESI, "Kostyum dizayni" kafedrası asisstenti*

Eko dizayni yoki Eko dizayni butun hayot davomida atrof-muhitga ta'sir ko'rsatadigan mahsulotni loyihalashga yondashuvdir. Mahsulotning hayot aylanishi haqida gap ketganda, ko'pincha etkazib berish, ishlab chiqarish, foydalanish va yo'q qilish jarayonlari nazarda tutiladi. Boshqacha qilib aytganda, ekologik dizayn - bu dizayn loyihasi oldida materiallar, manbalar va hayotning yakuniy stsenariylarining atrof-muhitga ta'sirini hisobga oladigan va mahsulotning atrof-muhitga ta'sirini kamaytiradigan tushuncha. Boshqacha qilib aytganda, mahsulotni loyihalash atrof-muhit sharoitlarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Ekodizayn - mahsulot va xizmatlarni loyihalashda mahsulotning butun hayoti davomida atrof-muhitga ta'siriga alohida e'tibor beradigan yondashuv. Sim Van der Ryn va Styuart Kovan buni "jonli jarayonlar bilan integratsiyalashgan holda atrof-muhitga zararli ta'sirlarni kamaytiradigan har qanday dizayn shakli" deb ta'riflaydilar. mahsulotlarning hayot aylanishi davomida atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish maqsadi.

Ushbu g'oya arxitektura, qishloq xo'jaligi, muhandislik va ekologik restavratsiya va boshqalardagi ekologik muammolarni hal qilish uchun tarqoq harakatlarni birlashtirishga yordam beradi. Bu atama birinchi marta 1998 yilda Jon Button tomonidan qo'llanilgan.[iqtibos keltirish kerak] Ekologik dizayn dastlab dizayn jarayoniga "ekologik omilni qo'shish" sifatida kontseptsiyalangan, ammo keyinchalik mahsulot tizimi kabi eko-dizayn amaliyoti tafsilotlariga o'tgan. yoki alohida mahsulot yoki umuman sanoat. Hayotiy tsiklni modellashtirish usullarini kiritish bilan ekologik dizayn sanoat ekologiyasining yangi fanlararo predmeti bilan bog'liq edi.

Eko-dizayn mahsuloti butun jarayonda nol chiqindi hosil bo'lishini ta'minlaydigan beshikdan beshikgacha hayot aylanishiga ega bo'lishi mumkin. Tabiatdagi hayot davrlarini taqlid qilish orqali eko-dizayn chinakam aylanma iqtisodiyotga erishish uchun kontseptsiya sifatida xizmat qilishi mumkin.

Hayotiy tsiklning har bir bosqichi uchun tahlil qilinishi kerak bo'lgan ekologik jihatlar quyidagilardir:

- Resurslarni iste'mol qilish (energiya, materiallar, suv yoki er maydoni)
- Atrof-muhit va inson salomatligi uchun havoga, suvga va yerga emissiyalar,
- shu jumladan shovqin emissiyasi

Ekologik uslub (yunoncha eikos - uy, yashash joyi) - "ekologik" uslub ", tabiiy materiallardan tayyorlangan interyer, tazelik va tabiat bilan birlik hissini beradi. Bugungi kunda u eng mashhur zamonaviy uslublardan biri hisoblanadi. Eko uslubning umumiy tavsifi Eko dizayn inson yashash joylarida tabiiy muhitni qayta tiklashga urinishdir. Eko-dizaynning ma'nosi ismning o'zida yotadi - bu yo'nalishda yaratilgan interyer atrof-muhit bilan optimal uyg'unlikda. Aynan "ekologik toza" xonada odam tabiiy materiallarning barcha afzalliklarini his qilishi va haqiqatan ham

bo'g'iq shahardan dam olishi mumkin. Eko uslub yoki naturall faqat uning g'oyasi, tabiiy kelib chiqishi, materiallarning, ranglarning tabiiyligi, shakllarning to'g'riligi.

Go'zallik va nafislik sizning uyingizda vintage uslubi bilan yaratilishi mumkin. Bu nafaqat muhitda, vintage mebellarida, bezaklarda o'zida mujassamlangan ulug'vor va estetik, tinchlantiruvchi va zamonaviylikning aksidir.

Vintage buyumlari - mayda-chuydalar, aksesuarlar, to'qimachilik va dekor buyumlari - tarixning unutilmasligini va o'sha uzoq davrning barcha o'ziga xos xususiyatlarining dolzarbligini zamonaviy interyerlarda, kvartiralarda, uylarda boshqalarga qaraganda yaxshiroq ifodalaydi.

Sanoat inqilobidan beri dizayn sohalari barqaror bo'lmagan amaliyotlarni qo'llash uchun tanqid qilindi. Arxitektor-dizayner Viktor Papanek (1923-1998) sanoat dizayni doimiy axlatning yangi turlarini yaratish va havoni ifloslantiruvchi materiallar va jarayonlarni tanlash orqali o'ldirishni taklif qildi. Papanekning ta'kidlashicha, dizayner-rejalashtiruvchi bizning deyarli barcha mahsulotlarimiz va asboblarni va shuning uchun deyarli barcha ekologik xatolarimiz uchun javobgardir. Ushbu muammolarni hal qilish uchun R. Bakminster Fuller (1895-1983) dizayn asosiy jahon muammolarini aniqlash va hal qilishda qanday markaziy rol o'ynashi mumkinligini ko'rsatdi. Fuller Yerning cheklangan energiya resurslari va tabiiy resurslari, shuningdek, dastgohlarni sanoat ishlab chiqarishining samarali tizimlariga qanday integratsiya qilish bilan shug'ullangan. U "efemerizatsiya" tamoyilini ilgari surdi, bu atamani "kamroq bilan ko'proq qilish" va texnologik samaradorlikni oshirish uchun o'zi ishlab chiqdi. Ushbu kontseptsiya barqarorlikka qaratilgan ekologik dizaynda kalit hisoblanadi. 1986 yilda dizayn nazariyotchisi Klayv Dilnot dizayn yana bir bor mahsulotlarni shakllantirish emas, balki dunyoni tartibga solish vositasiga aylanishi kerakligini ta'kidladi.

Loyihalashtirishning maqsadi talablarga javob berish va eng tejamli bo'lish edi. Biroq, Eko dizayni bilan, dizayn jarayoniga yangi o'lchov qo'shiladi: atrof-muhit. Aslida, dizaynning ekologik jihati xarajat yoki samaradorlik jihatlarini almashtira olmaydi, ammo bunday yondashuv bilan dizayner xarajat, samaradorlik va atrof-muhitga ta'sirini optimallashtirish uchun tanlov qilishga majbur bo'ladi.

Ekologik dizayn yondoshuvi bugungi kunda tobora ommalashib bormoqda. Ekologik dizayn - bu juda mashhur yondashuv, masalan, yashash joylari, ish joylari va turar joylarni loyihalashda. Chunki bugungi kunda yomon dizayn va yomon tanlovning atrof-muhitga salbiy ta'siri haqida ko'proq odamlar bilishmoqda. Turar-joy dizaynidagi tendentsiyalarga bambukdan yasalgan taxta, qayta ishlangan kompozit materiallar, qayta ishlangan tolali gilam va eski binolarning qayta ishlangan materiallari kabi barqaror yoki qayta tiklanadigan qurilish materiallari kiradi.

Ammo ekologik dizayn nafaqat materiallarni tanlash bilan cheklanib qolmaydi, balki undan tashqarida ham bo'ladi. Masalan, energiya samaradorligi ekologik dizaynning muhim qismidir. Dizayn istalgan darajada barqaror materialni ishlatadimi yoki yo'qligidan qat'iy nazar, agar yakuniy mahsulotda katta energiya izi bo'lsa, barcha barqaror material yutuqlari o'z ma'nosini yo'qotadi. Bugungi kunda energiya

samaradorligini oshiradigan ko'plab g'oyalar ifoda etilgan va amalga oshirilmoqda. Masalan, ikki oynali oynalar, yozning issiq oylarida quyoshni aks ettiradigan tom yopish plitalari va energiya ishlab chiqarish uchun ishlatiladigan quyosh panellari bu harakatlarning namunasi.

Ushbu sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatlash uchun Evropa Ittifoqi Kengashi energiya bilan bog'liq mahsulotlar 2009 / 125 / EC direktivasini chiqardi. Mamlakatimizda ushbu ko'rsatma bo'yicha 2010-yilda energiya bilan bog'liq mahsulotlarning ekologik jihatdan mas'uliyatli dizayni to'g'risidagi nizom e'lon qilindi. Ushbu ko'rsatma iste'molchilar uchun energiya bilan bog'liq mahsulotlar dizayni uchun asosni belgilaydi va shu bilan energiya samaradorligini oshirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va energiya ta'minoti xavfsizligini oshirishga qaratilgan.

Bugungi kunda ErP (energiya bilan bog'liq mahsulotlar) tabiiy muhitni himoya qilishning nozik nuqtasidir. Atrof-muhitga katta ta'sir ko'rsatadigan yoki tabiiy resurslardan foydalanadigan mahsulotlar ekologik dizaynni qoplash uchun tabiiy mahsulotdir. Afsuski, ekologik dizayn tamoyillarini qo'llash natijasida mahsulotlarning narxi yuqori bo'ladi. Biroq, bugungi kunda resurslar tugab, ekotizim yomonlashganda, atrof-muhitni tiklash deyarli mumkin emas. Biroq, vaqt o'tishi bilan texnologiyaning rivojlanishi ekologik toza mahsulotlar narxining pasayishiga olib keladi.

Barcha ishlab chiqaruvchilar va import qiluvchilar o'z mahsulotlarini ErP ko'rsatmalarining talablariga muvofiqligini ta'minlash uchun javobgardirlar. Ishlab chiqaruvchilar energiya bilan bog'liq mahsulotlarning bozorga chiqarilishini va ushbu mahsulotlar Idoralar belgisi bo'lishini ta'minlashlari kerak. Masalan, 2009-da Evropa Komissiyasi tomonidan chiqarilgan 642 / 2009 reglamenti televizorlarning ekologik dizayn sharoitlarini belgilaydi. Ushbu talablardan biri kutish rejimida energiya iste'moli bilan bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Van der Ryn S, Cowan S (1996). "Ekologik dizayn". Island Press, 18-bet
2. Martin Xartiyasi (2019). "Diraviy iqtisodiyot uchun loyihalash". Abingdon, 21-bet
3. Anne-Mari Uillis (1991), "Xalqaro ekologik dizayn" konferentsiyasi
4. Iqbol, M. V., Kang, Y. va Jeon, H. V. (2019). Energiya sarfini minimallashtirish bilan yashil ta'minot zanjirini boshqarish uchun nol chiqindilar strategiyasi. Toza ishlab chiqarish jurnali, 245.
5. Viktor Papanek (1972), "Haqiqiy dunyo uchun dizayn: insonning ekologik va ijtimoiy o'zgarishi", Chikago: Akademiya nashri, 185-bet.
6. Viktor Papanek (1972), "Haqiqiy dunyo uchun dizayn: insonning ekologik va ijtimoiy o'zgarishi", Chikago: Akademiya nashri, 65-bet.
7. Viktor Margolin (1997), "Barqaror dunyo uchun dizayn", Dizayn

masalalari, 14-jild, 2. 85-bet.

8. R. Bakminster Fuller, Oyga to'qqiz zanjir, Anchor Books, 1938, 1973, 252-59-betlar.

9. Klayv Dilnot (1982), "Dizayn jamiyatning muhim faoliyati sifatida: Kirish", Dizayn tadqiqotlari 3:2. 144-bet

10. Viktor Margolin (1988), "Barqaror dunyo uchun dizayn", dizayn muammolari, jild 14,2. 91-bet